

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. IV. Non requiritur promissio mutua, aut jurata. Necessaria est acceptatio. Qui solùm tacet, non acceptat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

nis, ut ex ea pullulet hoc impedimentum? Nunquid promissio mutua aut jurata? Respondeo & dico quartò :

CONCLUSIO IV.

Non requiritur promissio mutua, aut jurata. Necessaria est acceptatio. Qui solùm tacet non acceptat.

112. Definitio promissionis. Et ejus distinctio à pollicitatione.

Promissio communiter definitur: deliberata & spontanea fidei datio seu obligatio, facta alteri de re quapiam bona & possibili. Et ideo requirit mutuum consensum, promittentis scilicet, & ejus, cui fit promissio. In quo distinguitur à pollicitatione, quæ est solius offerentis promissum, juxtà l. 3. ff. de Pollicitat. in principio: *Pactum est duorum consensus atque conventio, pollicitatio vero offerentis solius promissum.*

Quid sit conventio.

Et verò *Conventionis verbum* (ut habetur l. 1. §. 3. ff. de Pactis) generale est, ad omnia pertinens, de quibus negotij transigendique causâ consentiant, qui inter se agunt: nam sicuti convenire dicuntur, qui ex diversis locis in unum locum colliguntur & veniunt: ita & qui ex diversis animi motibus in unum consentiunt, id est, in unam sententiam decurrunt. Adeo autem conventionis nomen generale est, ut eleganter dicit Pedius, nullum esse contractum, nullam obligationem, que non habeat in se conventionem, sive re, sive verbis fiat. Ita Ulpianus lib. 4. ad Edictum.

113. Promissio habet in se conventionem.

Cum ergò promissio sit obligatio, liquet sanè, necessarium esse, ut habeat in se conventionem, id est, plurimum in idem placitum consensum. Unde numeratur inter contractus, latius accipiendo istud nomen, pro conventionem duorum, quæ obligationem saltem in alterutro pariat, diciturque contractus gratuitus.

Acceptatio hic est necessaria.

Ex quo liquidò patet veritas secundæ partis Conclusionis; scilicet necessariam esse acceptationem, ut promissio, vel potiùs, ut promissum unius adulteri inducat impedimentum criminis; quia omnia jura requirunt promissionem; promissio autem, ut jam dictum est, & probatum, exigit consensum plurimum, ergò promissum offerentis, & ejus acceptationem.

114. An sufficiat.

Sed nunquid sufficit acceptatio? Sunt qui requirunt promissionem mutua, sive reciprocam, quæ sufficiat ad constituenda sponsalia; si enim alter solus adulter promittat, altero non repromittente, censent non oriri hoc impedimentum. Ita Henriquez lib. 12. de Matr. cap. 14. n. 3. in principio: Si quis (inquit) adulteretur scilicet cum conjugè alterius, & præter adulterium formale fiat mutuus contractus per verba de præsentì, aut de futuro (quæ de se sufficerent ad Matrimonium aut mutua sponsalia) sunt inhabiles Matrimonio.

Negat Henriquez.

Et infra: Item si vir adulteræ, etiam acceptanti, promisit Matrimonium, nec tamen illa

repromisit, non irritat Matrimonium; quia unius promissio non sufficit ad sponsalia, quamvis juramentum intercederet. Oppositam sententiam vocat falsam in Gloss. lit. D. dicens: Soto art. 4. col. 3. fin. putat pro hoc impedimento sufficere juramentum unius cum adulterio, quod falsum est nisi adsit mutua promissio. Hæc ille.

Oppositi sententiam vocat falsam. Sotus.

Cui favere videtur Gloss. cap. *Significasti*, de *Ei sacret* *Gloss. cap. 6. de Eo qui duxit &c.* Eo qui duxit, in casus positione ibi: *Respondet Papa, quod nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris suæ fuerit machinatus: vel eam vivente sibi ad invicem fidem dederunt de Matrimonio contrahendo: Matrimonium legitimum consendum est.* Putat autem Sanchez sup. n. 19. illam positionem casus esse Abbatis ibi n. 1. casum enim illius textus, in quo impedimentum hoc statuitur, sic in summam redigit: *Si uxore vivente, adulteri sibi ad invicem fidem dederunt.*

Ei sacret Gloss. cap. 6. de Eo qui duxit &c.

Sed non refert cujus hæc sit positio, dummodo solidè fundata sit. Herculè verba textus non præbent solidum fundamentum. Sunt enim hæc, quæ sequuntur: *Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus; quod nisi alter eorum, in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus: vel eam vivente, sibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo legitimum judices Matrimonium supradictum.* Non dicit Pontifex: *Sibi invicem fidem dederint*, sed in singulari: *Sibi fidem dederit*, scilicet unus alteri, adulter de quo proponebatur casus adulteræ vel è converso.

115. Expenditur d. cap.

Et consimiliter loquitur idem Pontifex cap. *Veniens*, eod. ibi: *Dummodo non præstiterit fidem adulteræ vel machinatus fuerit in mortem uxoris.* Item Gregor. IX. cap. fin. eod. *Si quis uxore vivente fide datâ promisit aliam se ducturum &c.* Quæ utique verba, propriè ea intelligendo, non aliud requirunt, quàm veram promissionem, seu fidem datam ex parte alterius eorum; sicuti non requirunt, nisi machinationem mortis ex parte alterius eorum, ut Omnes fatentur.

Videtur etiam e. 7. eod. pro sententia opposita. Item cap. fin. eod.

Producat ergò Henriquez, vel alius quispiam jus aliquod, desiderans repromissionem, & libenter fatebimur Conclusionem nostram esse falsam, doctrinam autem Henriquez verissimam. Alioqui persistimus in Conclusionem, quæ non indiget aliâ probatione, quàm mox indicatâ, ut putâ, quia nuppiam textus, hoc impedimentum statuens, postulant repromissionem, sed solius fidei datæ cum adulterio meminere. Possè autem dari promissionem liberalem, seu gratuitam futuri Matrimonij, quæ obliget solùm promittentem, diffusè probavimus Disp. præced. Sect. 1. Conclus. 2. ad quam remitto Lectorem.

116.

Tantum hic nota ex Sanchio sup. n. 21. promissionem Matrimonij aliquando fieri per modum contractus onerosi, ac repromissionem expectantis: v.g. dum de Matrimonio contrahendo inter aliquos tractabatur: subindè autem per modum gratiæ & liberalis promissionis, quando videlicet de Matrimonio contrahendo non erat sermo; sed ob aliquod beneficium acceptum, quasi gratum se exhibens, quis promisit. Et vero

Probat 1. pars Conclus.

Notabile aliud liquet ex Sanchez.

verò in dubio reputatur per modum contractus juxta sponsalium naturam.

117. *In dubio non praeiudicatur hic promissio respectiva.*
At in praesenti eventu (inquit Sanchez sup.) credo in dubio non censi promissionem respectivam, & per modum contractus, repromissionem sperantis. Quia cum alter adulter, vel uterque Matrimonio tunc ligatus sit, non agitur tunc de pacto futuri Matrimonij ineundi, sed ad significandam amoris adulteri magnitudinem, vel in praemium adulterij admissi, seu sub spe admittendi, ea promissio liberaliter fit. Sicut inter turpiter se amantes alia dona conferri solent. Haec ille.

Cur ergo non sufficiat ea promissio liberalis, quae nata est per se dare animum, interficiendi conjugem, saltem ei, cui promissio facta est; imò & promittenti? Quamvis enim promissarius non obligetur, equidem acceptando promissionem, satis significavit affectum suum, & propositum contrahendi, ut merito promittens possit futurum Matrimonium sperare.

118. *Obiectio.*
Dices: impedimentum hoc est in poenam utriusque contracturi Matrimonium; utrumque enim afficit, impediens valorem Matrimonij cum altero: ac proinde rationi consonat, ut uterque quò eam poenam incurrat, reus sit delicti illius promissionis, ex qua, simul cum adulterio, consurgit impedimentum hoc, ne ob unius delictum alter puniatur. At cessat delictum in eo, qui audità promissione, minimè repromittit.

Solvitur.
Respondet Sanchez sup. n. 27. culpam reperiri in altero, eò quòd similem promissionem iniquam acceptet. Vel secundò, non desiderari culpam in utroque, sed satis esse in altero: non enim innocens incurrit directè illud impedimentum, sed indirectè, eò quòd reus illud contrahat, nec possit Matrimonium consistere, nisi inter duos. Sicut machinatio alterius cum altero sufficit ad impedimentum dirimens inducendum.

119. *Instantia diluitur.*
Nec obstat: quòd poenae sint restringendae; ut sup. dictum fuit: quippe haec restrictio intelligi debet intrà proprietatem verborum. Promissio autem, quo nomine hic utitur jus poenale, propriè significat contractum gratuitum sive promissionem ex parte unius, & non nisi cum addito promissionem ex parte utriusque, sive contractum onerosum. Unde sponsalia definiuntur, non simpliciter promissio futuri Matrimonij, sed promissio mutua sive reciproca. Ergò hoc jus poenale non est restringendum ad promissionem reciprocam, cum, ut dictum est, jus nupiam eà voce utatur, aut nomine sponsalium.

120. *Alia obiectio.*
Sed contra: secundum Vasquezium, & Alios, non datur gratuita promissio Matrimonij; saltem ordinariè est onerosa; ergò hoc ipso quòd jus requirit promissionem futuri Matrimonij etiam postulat repromissionem.

Solutio.
Respondetur: in casu praesenti ordinariè esse gratuitam, ut sup. ostensum est ex Sanchio; & idè de ista meritò jus intelligitur; non quòd onerosa non sufficiat, sed quòd non requiratur;

& idè jus nunquam meminit repromissionis.

Dices: etiam non meminit acceptationis, & tamen haec necessaria est, ut habet 2. pars Conclus. Prorsus necessaria est: quia aliàs non erit vera promissio, seu datio fidei, ut sup. ostensum fuit, quae tamen à jure expressissimè requiritur.

Enimverò verba cum effectu accipienda sunt, cap. *Relatum*, 4. de Cler. non resid. ibi: *Cum igitur verba accipienda sint cum effectu &c.* Ergò verba illa cap. fin de Eo qui duxit &c. *Si fide praestitâ promissit adultera &c.* cum effectu sunt accipienda. At effectu carent & inania sunt, quando alter non acceptat. Unde & machinatio mortis, effectu carens, non producit hoc impedimentum, ut infra videbimus. Sufficit tamen machinatio unius.

Planè inquis: sed hoc idè, quia habet omninò eundem effectum, scilicet mortem conjugis, quem habuisset machinatio utriusque; porò in casu nostro simplex promissio non habet eundem effectum, quem habuisset promissio & repromissio, ut manifestum est ex dictis: nam pro nullo & repromissio habent pro effectu duplicem obligationem, scilicet utriusque adulteri, cum simplex tantum obliget unum. Ergò non valet argumentum à machinatione unius, ad promissionem unius.

Respondeo negando Consequentiam. Fateor hanc esse disparitatem, sed argumentum à simili non requirit omnimodam paritatem. In eo autem consistit paritas, quòd sicut machinatio unius habet totum suum effectum, quem potest & debet habere; sic etiam promissio unius habet totum suum effectum, quem potest & debet habere. Neque enim haec promissio alium potest obligare propter promittentem. Atque haec paritas sufficit, ut argumentum istud valeat, nisi ex jure ostendatur, quòd requiratur obligatio ex parte utriusque. Hoc autem cum ostendi non possit, manet vera nostra Conclusio.

123. *Quid si promittens Matrimonium intendat contractum onerosum? Nonne tunc saltem requiritur repromissio? Omninò. Et quid mirum? Talis namque promissio non obligat, nisi sequatur repromissio, defectu scilicet intentionis promittentis, qui non intendit se obligare, nisi alter vicissim se obliget. Hinc acceptans hujusmodi promissionem, censetur virtute repromittere.*

Sicut si quis dicat, quando tractatur de Matrimonio contrahendo: *Accipio te in meam*, & femina respondeat: *Placet*, est Matrimonium. Ergò si verba sint de futuro: *Accipiam te in meam*, vel: *Promitto, quòd accipiam te in meam*; si femina acceptet promissionem dicendo: *Placet*, censetur repromittere, & erunt sponsalia.

Alias irrisoria esset acceptatio ac rem seriam in nugas transferret. Ut si quis promittat equum, certo pretio dato, tradendum, acceptans promissionem, censetur pretium repromittere, ne alioquin sit irrisoria acceptatio, acceptare scilicet illum

121. *Instantia.*

Diluitur.

122. *Contra arguitur.*

Solvitur arg.

123. *Quid si promittens Matrimonium intendat contractum onerosum? Tunc requiritur repromissio.*

Probat & simili, ex Sanchez, & Perezio.

illum equum gratis tradendum. Hoc exemplo utitur Sanchez sup. n. 26. & post ipsum & ex ipso Perezus sup. Sect. 5. n. 6.

124. *Probatur à displicet Dicast.* At displicet Dicastilloni sup. n. 640. ibi: Non acquiesco, quia doctrina vel non est vera, vel non ad rem. Si enim sermo sit de acceptatione ipsius promissionis, quâ unus alteri promittit, & alter acceptat promissionem, hæc acceptatio non est contractus, nec complet contractum propriè, id est, mutuum ex utraque parte, quod enim hic acceptatur non est objectum, quod essentialiter requirat mutuam seu reciprocam obligationem (qualis esset res promissa per talem promissionem, scilicet Matrimonium celebrandum) sed acceptatur promissio ipsa, cujus acceptatio non involvit ex parte acceptantis repromissionem; quia acceptatio tantum habet pro objecto propriè loquendo alterius promissionem, & consequenter obligationem alterius ad ipsum; quod non est acceptare per modum contrahentis, sed per modum admittentis alterius liberalem promissionem.

125. *Retorquet exemplum equi.* Sicut in exemplo illo equi; si Petrus velit se Ioanni obligare ad vendendum eidem equum, & Ioannes acceptet, illa acceptatio formaliter & præcisè non est per modum contractus, nec ea acceptatio formaliter est contrahere; imò nec formaliter acceptat contractum, sed promissionem contractus, dum Petro dicitur: *Ego me obligo ad vendendum tibi equum pro centum aureis*, respondet Ioannes: *Accepto tuam obligationem*, aut, *verbum quod mihi dedisti*; non enim acceptat equum pro pretio, nec se obligat, aut suscipit in se, quod velit dare tale pretium pro tali equo; sed significat sibi placere, quod Petrus obligaverit se ipsi Ioanni, & hanc illius obligationem admittit.

Sic ergò in nostro casu acceptans alterius obligationem, significat solum sibi placere, quod alter maneat ipsi obligatus ad dandum jus in corpus mutuum per Matrimonium; non verò se obligat ex parte sua, ad tantumdem præstandum. Si verò sermo sit de acceptatione, quâ acceptat alterius promissionem, ut propriè mutuam & sponsalitiâ, id est, ut correlativam & reciprocam, vera est doctrina, & per se nota, sed non ad rem; de hac enim non est præsens dubium, nec potest esse controversia, quod sit acceptatio simul involvens mutuam promissionem. Hactenus Dicastillo.

126. *Acceptatio contractus sponsalitiæ est virtualis repromissio.* Ut ut sit de illo exemplo, benè, an malè à suis Auctoribus adducatur; certum est, acceptationem consensûs, seu contractus verè sponsalitiæ, esse virtualem repromissionem; quoniam propriè dicta sponsalia important promissionem & repromissionem; adeoque consensus ille onerosus, seu contractus verè sponsalitiæ involvit hanc conditionem: *Si repromiseris*, ut sensus sit: *promitto tibi, sive obligo me, ad tradendum corpus meum pro corpore tuo, si tu vicissim te obliges, ad tradendum corpus tuum pro corpore meo.* Quis autem non videt acceptantem huiusmodi consensum seu obligationem, vicissim se ipsum obligare seu repromittere?

127. Sicuti si dicat quis: *Vendo tibi equum pro* *Bosco de Matrim. Pars II.*

tanto pretio, & alter venditionem acceptet, censetur se obligasse ad pretium solvendum; sub hac enim conditione, & non aliter voluit se venditor obligare. Venditio quippè est pactio mercis pro pretio, & emptio pactio pretij pro merce, Igitur est contractus reciprocus, & requirit repromissionem seu mutuum consensum. In quo distinguitur à liberali promissione v.g. promissione vendendi, quæ acceptari potest sine repromissione emendi.

Sic ergò in nostro casu, aliud est contractus sponsalitiæ, qui requirit reciprocum consensum in ipsum Matrimonium, ut suo loco declaratum fuit; aliud autem liberalis promissio Matrimonij futuri, quæ solum petit consensum in ipsam promissionem, id est, acceptationem promissionis. Et talis promissio ordinariè hic intervenit, ut sup. diximus.

Veluti dum quis ad obtinendam cõpulam cum persona soluta, promittit ei Matrimonium; quâvis enim ipsa acceptet promissionem, nullus tamen iudicat eam esse obligatam vi illius acceptationis per modum sponsalium, ad contrahendum postea cum illo Matrimonium; sed ipse qui promittit obligatur, non vi sponsalium, sed simplici promissione ad illam ducendam, si voluerit duci.

128. *Taciturnitas hic non est acceptatio, contra Coninck.* Si autem à me quærat: an taciturnitas in casu nostro sit acceptatio promissionis. Responsio negativa est ultima pars Conclusionis, quid quid contradicat Coninck sup. n. 58. existimans, oppositum Conclus. fortè esse probabilis. Benè dicit: *Fortè*; quia res planè incerta est; ut patebit ex argumentis pro & contra.

Et fortè nostra opinio probabilior est propter hanc rationem: Quia (inquit Sanchez sup. n. 25. ubi eam docet) ea promissio, etiam liberaliter facta, est nociva acceptanti, cum per eam incurrat delictum, & impedimentum dirimens. Quare licet in alijs eventibus, in quibus id damnum non sequitur, taciturnitas sit sufficiens acceptatio promissionis liberaliter factæ, secus in hoc, propter rationem dictam. Hæc ille.

129. *Arg. Coninck pro sua opinione.* At verò Coninck: Cum, inquit, adulteri se mutuo ament, censentur expetere mutuum Matrimonium; ideoque unus alteri hoc promittit, tamquam favorable: in favorabilibus autem *Qui tacet consentire videtur*, Reg. 43. de Reg. juris in 6.

Nec refert; quod acceptatio sit ipsi damnosa, eò quod impediatur Matrimonium; quia tales hoc aut nesciunt, aut non apprehendunt, aliàs non promitterent Matrimonium. Ita Coninck.

130. *Resp. Sanechez.* Respondet Sanchez sup. hanc ignorantiam, ut potè quæ juris est, non præsumi, Reg. 13. de Reg. juris in 6. *Ignorantia facti, non juris excusat.* At proinde, cum illa taciturnitas sit ex sola juris præsumptione consensûs, non reputabitur in hoc casu, nisi aliud consensûs signum sit. Hæc ille.

Sed non acquiescit Coninck; dicens; nihil referre; quid iura præsumant: quia illa tacitur-

taciturnitas non debet iudicibus esse signum consensûs, sed ipsi promittenti, qui hic & nunc suam promissionem iudicat favorabilem. Quare si alter eam promissionem verè interius acceptet valde probabile est, ejus taciturnitatem esse signum consensûs: præsertim in foeminis, quæ sunt magis pudibundæ, nec ita audent suum in talia consensum facilem exteriori proderè. Et hoc satis certum credo, quando illam promissionem paulò post subsequitur adulterium; quia pars tunc illà promissione videtur omninò moveri, ut in hoc consentiat. Hactenus Coninck.

131. Utraque opinio suos habet propugnatores & rationes probabiles, ita ut difficile sit iudicare, quæ sit probabilior. Dicastilloni sup. n. 636. nec sententia Coninck placet, nec ratio: Quia, inquit, amare possunt se ad venerem, licet non ad Matrimonium, ut sæpè contingit, quando duo fornicantur; maxime, quando aliæ rationes occurrunt, ut Matrimonium non placeat. Quid si sciat aliquis illorum, hoc ipsum esse impedimentum? Ita interrogat hic Auctor.

Certè non videtur, quomodo possit ei Matrimonium placere, quod acceptando fit ipsi moraliter impossibile. Unde si placeat, potius repellat promissionem, contentus quòd sciat inclinationem promittentis.

132. Audi Averfam, rationem Coninck in oppositum retorquentem. Sup. §. Quia demum (ubi sequitur sententiam Sanchez) in fine sic ait: Quia inter eos adulteros, cæco amore raptos, atque adeò potius abundantes in expressione mutui amoris, dum alter invitatus ad futurum Matrimonium, tacet, se demonstrat recusantem, non acceptantem. Hæc ille.

Nec arbitrò ego, foeminas, quas non pudet adulterari, non audere suum consensum in talia facile exteriori proderè.

Deindè: non negat Sanchez, taciturnitatem posse interdum esse signum consensûs; sed asserit solum, non reputare consensum, nisi aliud consensûs signum sit: quando autem adulterium statim subsequitur promissionem, aut aliundè constat, mulierem nimis esse pudibundam; tunc non sola taciturnitas est signum; sed etiam adulterium, & nimis pudor.

133. Quod attinet Reg. juris: Qui tacet &c. Hæc (inquit Canisius ibi) si nudè inspiciatur, defendi non potest: igitur ad certas species coarctanda est. Etenim multis casibus accidit, ut sciens & tacens non censetur consentire. Quorum ea ratio est: quòd nemo in dubio præsumatur, taciturnitate suà se obligare velle, vel aliter sibi obesse.

Itaque ut huic regulæ locus sit, necesse est in tacente, & conjecturam aliquam concurrere, quæ consensum suadeat: veluti est inter conjunctos: item cum de tacentis utilitate agitur, vel de favore Rei, qui absens constituit procuratorem, datis ad eum litteris. Nam hic sciens prudensque litteras recipiens, neque protestans, censetur tacite

in se suscipere defensionem Rei absentis. Quibus casibus tacens pro consentiente habetur. Ita Canisius.

Sed in his casibus non invenitur præsens casus, quo agitur de damno & non de utilitate tacentis; ergò eo tacens non habetur pro consentiente, sive sciat damnum ex consensu obventurum, sive id ignoret; etiam dum promittens putat, se rem favorabilem præstare; quia reverà favorabilis non est, & ab ipsi putare non pendet consensus alterius, qui si verè interius consentiret, & iudicaret sibi rem favorabilem, cur eum consensum exteriori non proderet?

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit, inquit Reg. 45. de Reg. juris in 6. Cum ergò obscurum sit, quid tacens in hoc casu intendat, inspiciamus, quod est verisimilius, ac plerumque fieri consuevit. Quid illud? Verisimilius est, ac fieri consuevit, ut qui reverà intus consentit, non taceat; sed signo magis expresso suum consensum internum prodatur. Igitur taciturnitas potius censeretur debet repulsa promissionis, quam acceptatio, ut sup. benè dixit Averfa.

Sed nunquid requiritur promissio jurata? Nunquid sufficit simplex promissio? Non sufficere, videtur persuaderi ex cap. 1. de Eo qui duxit &c. ibi: Cui fidem dederat, & cap. Significasti, eod. ibi: sibi fidem dedit, & cap. fin. eod. ibi: Si quis uxore vivente fide datà promisit.

Ecce hi omnes textus manifestè petunt fidei dationem, & d. cap. fin. non contentum est solà promissione, sed addidit: Fide datà promisit; quod verbum superfluum esset, solà promissione simplici sufficienti: cum tamen verba Decreti Pontificij aliquid debeant operari, cap. Si Papa, 10. de Privilegiis in 6. ibi: Cum verba aliquid operari debeant. Et l. 3. in princip. ibi: Nec frustra adjicitur: Conditione delatà ff. de Iurejur. Quod adeò verum est (inquit Sanchez lib. 3. disp. 26. n. 6.) ut non solum verbum & quælibet dictio non debeat esse sine effectu aliquid operandi, sed etiam quælibet syllaba; ut benè docet Glossa cap. Solita verb. Tamquam, de Majoritate, & obed. & Alij. Ita Sanchez.

Sed, pace ejus, Glossa in libro quo ego utor, hoc non docet. Accipe ejus verba: Et est hic argumentum, quòd nulla dictio debet vacare in rescripto, alioqui frustra membranas occupat. Ubi Sanchius legerit: Syllaba, nescio. Quid alij Auctores doceant, quos citat, non potui legere defectu librorum. Parum refert quàmvis hoc doceant, Saltem docet Glossa, quòd nulla dictio possit esse superflua, quòd sufficit ad intentum; quia hic esset aliqua dictio superflua, si ultra promissionem non requireretur fides data, id est, iuramentum.

Enimverò Concilium antiquissimum Triburienſe, unde desumptum est cap. Relatum, 31. q. 1. ubi hoc impedimentum decernitur, iuramentum apposuit, ibi: Et insuper esse idem.

Dicast. re-
probat ra-
tionem Co-
ninck.

Aversa eam
retorquet in
oppositum.

Explicatur
Reg. juris:
Qui tacet
&c. ex Ca-
nisio.

134.
Non rectè
applicatur
nostro casui.

Alia Reg.
juris pro no-
stra senten-
tia.

135.
Non suffice-
re hic sim-
plicem pro-
missionem,
probat ex
diversis ju-
ribus.

Sanchez.

136.
Nulla dictio
in rescripto
Pape debet
vacare.

Fidei datio
& iura-
mentum vi-
dentur in ju-
re esse idem.
macha,

macha, vivente viro, juramentum dedisse, ut &c. Ubi Gloss. verb. *Vivente*, ait: *Et ita ei vivente viro fidem dedit.* Unde pro eodem usurpare videtur, fidem dare, & jurare. Et quod hic Concil. Tribur. dixit, *Juramentum dedisse*, videntur explicuisse Alex. III. Innoc. III. Gregor IX. textibus sup. allegatis ex tit. de *Bo qui duxit*, utentes hoc verbo, *Fidem dedit.*

137. Præterea: cap. *Ad aures*, 3. de iis quæ vi, juramentum & fides pro eodem usurpantur, ibi: *Nisi forte juramento, vel fide interposita sit confirmata.* Ubi Gloss. in positione casus in fine: *Nota*, inquit, quod renuntiatio ad terrorem laicorum non tenet: tamen si juramentum intervenisset vel fides data fuisset, cum tale juramentum sine periculo anima violari non possit, non debet præfici ex illa electione. Item juramentum & fides equiparantur.

Si dixeris *ly Vel*, significat distinctionem. Respondetur: ea sola differentia ibi constituitur, quod juramentum appelletur, quando re sacrâ tactâ præstatur, fides verò interposita, quando per Deum vel fidem propriam, absque sacræ rei contactu juratur.

138. Verum hæc distinctio non omnibus placet. Loquatur Panormitanus. d. cap. Tertio, inquit, nota, quod juramentum & fidei interpositio diversa sunt. Sed quæro de differentia inter hæc. Solut. Dicit Innocentius, quod juramentum est, cum fit super libris, reliquijs, vel alia re sacrâ. Fidei præstatio est, cum quis promittit aliquid per Deum vel fidem, & nil aliud hic dicit Innoc.

Sed in contrarium facit cap. *Etsi Christus*. de *Iurejur.* ubi patet, quod potest intervenire juramentum absque tacturâ alicujus rei sacræ vel alicujus scripturæ: nam ad esse juramenti non requiritur necessariò tactura alicujus rei, ut probatur ibi: Et ob hoc Do. Card. hic voluit dare aliam differentiam dicens, quod tunc est juramentum, cum exprimitur verbum: *Iuro*. Si autem non exprimitur & promittitur aliquid per Deum, seu per fidem, tunc dicitur fidei præstatio; si autem non interponitur Deus vel fides, tunc dicitur simplex promissio.

139. Hæc differentia mihi ex toto non placet, & textus videtur in oppositum in cap. *Ego N.* & in d. cap. *Et si Christus*, de *Iurejur.* ubi patet, quod dicendo: *Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Evangelia*, est juramentum; & tamen non exprimitur verbum: *Iuro*. Item habes multa exempla in d. cap. *Etsi Christus*, in quibus sine expressione hujus verbi: *Iuro*, inducitur juramentum. Et ideò dicerem, quod juramentum & fidei præstatio habent se ut genus & species; quia omnis fidei præstatio est juramentum, sed non è converso: ubicumque enim adjicitur vinculum religionis simplici assertioni, potest dici juramentum. Hucusque Abbas.

140. Quidquid sit de hac distinctione sufficit ad propositum, quod in jure æquiparentur fides præstata & juramentum quantumvis aliqua sit differentia; sive, satis est, quod omnis fidei præstatio sit juramentum. Unde Gloss. cap. *Constitutus*, 4. de *Transact.* verb. *Fide præstata*.

Boſto de Matr. Pars II.

inquit, *Id est juramento.*

Et Gloss. fin. cap. 2. de *Fide juss.* verb. *Religionem fidei & juramenti*, ait: *Idem est venire contra fidem promissam, sicut contra juramentum*.... quia inter simplicem loquelam, & juramentum, non facit Deus differentiam, 22. q. 5. *Juramenti*, ibi: *Domini inter juramentum, & loquelam nostram, nullum vult esse distantiam; quia sicut in juramento nullam convenit esse perfidiam, ita quoque in verbis nostris nullum vult esse mendacium.*

Ubi Gloss. verb. *Distantiam*, scitè dixit: *Quantum ad hoc, cum mortaliter peccat, qui simpliciter dicit falsum; sicut qui sub juramento dicit falsum, magis tamen peccat pejerando, quam mentiendo.*

Alioqui, si nulla foret distantia inter juramentum, & simplicem loquelam, cur non sufficeret simplex promissio ad impedimentum criminis? Nam jurata sufficit secundum Omnes.

Cæterum etiam non juratam, imò simplicem omninò promissionem, nullâ fide interpositâ, hoc impedimentum inducere, non obstantibus juribus ex adverso adductis docet Sanchez sup. n. 29. & alij complures, quos citat.

Et probatur primò: quia (secundum Abbatem cap. 1. de *Sponsa duorum*, n. 2.) omnis pactio quantumcumque simpliciter potest appellari fides. Unde veniens contra promissionem dicitur venire contra fidem, per eum præstitam, & sic capitur in l. 1. ff. de *Constit.* pecun. in principio: *Hoc edito prator servet naturali aequitati qui constituta ex consensu facta custodit: quoniam grave est, fidem fallere.*

Ubi Gloss. in positione casus: *Dicitur quod hoc editum aequitatem habet: quia naturalis aequitas suadet, ut ea, qua quis promittit ex proprio consensu, ea adimpleat, quia grave est &c.* ergò fidem fallit, qui non custodit ea, quæ quis promittit ex proprio consensu.

Ergò fides hic accipitur pro qualibet promissione ex proprio consensu. Ut etiam l. 1. ff. de *Pactis* in principio: *Hujus editi aequitas naturalis est. Quid est tam congruum fidei humana, quam ea, qua inter eos placuerunt, servare?*

Et potest promissio (prosequitur Abbas sup.) appellari fides adinstar religionis fidei: quia sicut ibi credimus, quod non videmus, ita in promissione credo te facturum, quod promissisti, licet non videam. Unde dicitur fides, quia fiet, vel à firmitate. Ita Panormitanus. Constat ergò ex d. juribus simplicem promissionem posse appellari fidem, & subindè sic appellari.

Verius etiam est (entique secunda probatio) fidei propriæ interpositionem, non esse juramentum. Dico: *Propria*; quia secus dicendum de interpositione fidei Divinæ. Appositè Covar. cap. *Quamvis pactum*, part. 1. §. 2. n. 2. alias 4. *Fides*, inquit, juxta duplicem sensum hæc in parte conventionibus accedere poterit. Aut etenim assumitur pro fide humana, quam etiam Gentiles, Turci, ac Saraceni servare tenentur jure naturali gentium: item pro fide nobilitatis, quæ eam significat fidem quam nobiles præcæ-

141. Sanchez docet, non esse hic necessarium juramentum. Probat 1.

142. Fidem fallit, qui non custodit promissum.

Qualiter promissio possit appellari fides, ex Abbate.

143. Secunda probatio sententie Sanchez.

Alia est fides humana, que non

Inducit juramentum, juxta Covar.

teris, in humanis conventionibus præstare solent & debent; Et profectò in his casibus promissio vel assertio facta sub mentione fidei, per fidem, inquam, non inducit juramentum: nec vim aut religionem ejus habet quoad perjurium, nec quoad alios juris effectus.

Cujus conclusionis ea est irrefragabilis ratio; quod juramenti propria natura vere exigat id per Deum vel rem sacram præstari. Ideo quoties fides humana expressim conventionibus accesserit, nihil ibidem sacrum in testimonium adducitur eaque ex causa nullum ad est pactis eisdem juramentum. Sic equidem procedit, & intelligenda est ea sententia, quæ dicitur, fidei intercessionem conventionibus accedentem, non efficere juramentum, nec ejus vim aut religionem habere.

144. *Alia dicitur, quæ inducit.*

Quandoque verò fides in pactis & conventionibus intervenit in eo sensu, quo pro virtute Theologica assumitur: & tunc juramentum, ejusque veros effectus inducit. Quia ut res sacra in testimonium adducitur, atque idè juramentum propriè dicitur, si quis per fidem Christiani aut per fidem Christi aliquid asseveraverit, aut servare promiserit. Ita Covar.

An jura sup. adducta possint intelligi de fide humana.

Sed nunquid, quæro ego, quando jura superioribus adducta, videntur in casu nostro requirere fidem præstitam, intelligenda sunt de fide Divina? Quis possint intelligi de fide propria sive humana? An fortè, quia in cap. *Relatum*, exprimitur juramentum? Ibi narratur species facti, in quo intervenerat verum juramentum, in alijs autem juribus ad summum, præter promissionem, requiritur fides præstita, quæ propriè accipi potest pro fide humana. Ergo tamen concederem, hanc fidem fore necessariam, adhuc subsisteret mea Conclusio, quæ tantum negat, promissionem juratam esse necessariam.

145. *Non videtur sufficere simplex promissio secundum Scotum.*

Et sanè Doctor subtilis 4. dist. 35. q. un. n. 8. in fine, inclinatur in eam sententiam, quæ docet, simplicem promissionem non sufficere: sic enim ait: *Ex eod. cap. Cum apud, De sponsal. potest concludi, quod simplex promissio non aequivaleret alicui illorum trium enumeratorum in tertio membro: nec igitur nuda sponsalia.*

Sed quomodo, inquis, Scotus hoc concludit ex d. cap. Respondeo: ex illis verbis: *Ad quod taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit editum, de Matrimonio non contrahendo, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam admittatur &c. ille qui simpliciter promittit, non prohibetur; ergo per consequentiam admitti debet.*

Quid sit promissio simplex, & quid vestita, ex Hicq.

Hiquæus in suo comment. n. 15. sic scribit: Promissio simplex intelligitur, quando quis non interponit propriam fidem, dicendo: *Per fidem meam; dicitur vestita & vallata seu confirmata, ut distinguitur à promissione simplici, quando interponitur fides. Fides jurata dicitur, quando intervenit rei sacræ, & facto juramento confirmatur promissio.*

146. *Probatur ex eod. esse necessariam promissio.*

Dicit ergò Doctor, requiri promissionem vallatam aut vestitam, ad incurrendum impedimentum; quia Canones, ex quibus est impedimentum, cum sint poenales, strictissime intelli-

gendi sunt, & secundum verborum proprietatem, neque extendenda est in odiosis eorum sententia. Sed fides interposita non aequivaleret simplici promissioni in jure sicut neque promissioni juratae. Ergò in his Canonibus, qui requirunt fidei dationem, aut juramentum, non venit intelligenda. Ita Hiquæus. Et probat subsumptum, ex Canonibus à nobis sup. pro illa sententia allegatis.

Ad primam autem probationem pro opposita sententia Sanchij, respondet: promissionem in pactis non dici fidem, nisi lato modo, non autem stricto modo.

Ad secundam rationem, dicit: quod contrarium constat ex Canonibus, Glossis, & Jurisperitis citatis; & quidquid sit de alijs, hic, inquit, dicendum est, sumi pro juramento, hoc est, ut inducit differentem obligationem à nuda promissione; quia Canon antiquus, qui utitur nomine juramenti, non est immutatus; & alij Canones substituunt appellationem fidei datæ juxta antiquas constitutiones: nam cap. *Cum haberet*, de eo qui duxit &c. primò utitur appellatione fidei præstitæ, & secundò appellatione juramenti: *Hic, inquit, plus processum fuit, quam si fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ. Et intrà: Quod, inquit, connubium, ubi etiam nulla intercessit Religio juramenti &c. Hæc ille.*

Verum enim verò, si hic Auctor verba illa penitentiùs introspexisset, scivisset utique, juramentum hic nullatenus coincidere cum fide præstita. Quippè loquitur Pontifex de fide præstita ducendi adulteram, post mortem legitimæ uxoris: nunquid etiam de juramento eam ducendi? Minime. De quo ergò? Consule Gloss. verb. *Juramenti*, & dicit tibi: *Juramentum istud, quod fecit iste, ut ei ulterius non adhaereret, non sufficit, quod eam habere non possit: quia idem esset, si eam abjurasset, cum aliud subsit impedimentum, ut patet per hanc litteram, unde supple. Maximè. Loquitur igitur de juramento ulterius non adherendi adulteræ.*

Ecce verba textûs: *Nosti enim, quòd Leo Papa statuit, ut nullus ducat in Matrimonium, quam adulterio polluit: & quòd hic plus processum fuit, quam si fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ, ut, defuncta legitimâ, eam duceret in uxorem, cum eadem etiam prima vivente, quasi matrimonialiter mæcha mæchus adhaerere præsumpsit; & Sacramentum suum (id est, juramentum, quo abjuraverat adulteram, ut patet ex principio cap.) temerè violavit: quòd utique connubium (ubi etiam nulla intercessit religio juramenti) tam Gregor. Papa quam Tribur. Synodus detestatur.*

Id est, ut Gloss. ait in positione casus: *Et si etiam juramentum non intervenisset (scilicet ulterius non adhaerendi adulteræ) tam Gregor. quam Tribur. Synodus tale connubium detestatur.*

Adò initium cap. ut res fiat clarissima: *Cum haberet uxorem legitimam A. nomine, I. lator præsentium cum M. adulterium perpetravit. Cùmq; super hoc fuisset in jus vocatus, abjuravit adulteram, & postmodum juramento contempto, vivente legitimâ,*

non vestitam.

Resp. ad rationes Sanchij.

147. *An cap. 5. de eo qui duxit &c. coincidat in sententiam cum fide præstita.*

148. *Ostenditur, quòd non.*

cum ea Matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare presumpsit. Quis jam non videt, si tamen habeat oculos apertos ad videndum, fidem praestitam in hoc cap. non appellari juramentum? Igitur argumentum, quod Hiquæus sup. ex eo desumpsit, nullius est momenti; nec impugnat, minus expugnat secundam probationem Sanchezij.

149. Sententia Sanchez probatur 3.

Resp. ad contraria.

150. Oppugnatur ab Hiquæo.

Tertia autem probatio est; quia qualitercumque promittatur Matrimonium, militat eadem ratio, quâ Ecclesia ducta, hoc impedimentum indixit, nimirum periculum interficiendi conjugis, spe incundi Matrimonij.

Nec obstant, in contrarium adducta: quod Pontifices non innitantur fideidationi; sed quia inter adulteros solent verba multiplicari, fidesque interponi, ac jusjurandum, idè sic proposuerunt hoc impedimentum.

Respondetur (inquit Hiquæus sup. n. 18.) fidem interpositam aut juramentum habere diversum effectum; unde multi contractus nulli ex sola promissione non tenent, quàmvis si addatur juramentum, obligent jurantem ad factum, donec relaxetur. Unde sicut in his est majus vinculum, ita etiam magis ex natura sua sollicitant ad machinationem mortis innocentis conjugis, ad quam simplex promissio ita sollicitat.

Ex alia parte, jura comprehendunt illud, quod frequenter accidit & magis sollicitat proximè ad effectum machinandi mortem, & continuandi adulterium, & sic comprehendunt fidem datam, sive juramentum, & non simplicem promissionem, ex qua non resultat major penè efficacia ad machinationem, quàm ex spe Matrimonij futuri, nullâ interpositâ promissione, quam tamen non comprehendunt jura, licèt sit aut esse possit hic & nunc causa machinationis; quia & ipsum adulterium magis sollicitat ad effectum machinationis, quàm simplex promissio, & tamen non inducit se solo impedimentum. Jura ergò intendunt illud, quod strictiorem obligationem ex natura sua inducit, & proximam, quæ induci posset, nisi esset impedimentum obfians, & idè strictè loquuntur. Hæc ille.

151. Negat simplicem promissionem comprehendit ratione Canonum.

Negat ergò hic Auctor, simplicem promissionem inducere effectum machinationis, aut ad eam extendi rationem Canonum, quæ nec in re æquivalens est fidei datæ, aut juramento, quantum ad firmitatem, neque comprehenditur ratione Canonum, quia non est causa proxima machinationis, sed omninò remota.

Unde, inquit, si quæ dicat, non interveniente pacto aut promissione de futuro: *Per fidem meam, aut, Iuro &c. quod te ducerem, nisi jam essem alteri ligata*, non inducit impedimentum, interveniente etiam adulterio, quàmvis alter similia verba & juramentum reciprocè addat. Cæterum hoc magis, ex natura actûs, sollicitat ad machinationem, quàm simplex promissio de futuro.

152. Quid comprehendatur, ex eod.

Non omnia ergò, ex quibus potest esse periculum sollicitationis, prohibentur his Canonibus; sed illud quod proximè, & quasi ordi-

nariè ad majorem confirmationem pacti intervenit; quia simplex promissio, cum non inducat obligationem ullam quasi contractus in opinione adulterorum, & habeatur magis pro leonocinio, quàm pro contractu obligante; idè addunt firmitatem juramenti & fidei datæ, quo magis sibi obligentur. Ita Hiquæus.

Et actutum subdit: Qui voluerit tenere oppositum hujus, dicat Doctorem esse problematicum, & facilis erit responsio ex dictis.

Porrò Doctorem esse problematicum, colligitur ex his ejus verbis: *Potest concludi* quæ non sunt omninò assertiva apud Scotum, ut patet ex alijs pluribus locis. Atque ut essent assertiva, equidem non requirunt juramentum; sed ad summum dationem propriæ fidei, quæ non est juramentum, ut patet ex antedictis.

Facilis autem est responsio; ut putà, jura intendere illud, quod obligationem ex natura sua inducit, nisi esset impedimentum obfians; & strictè quidem loqui, sed tamen propriè; & idè non omne, quod sollicitat ad machinationem, etiam magis, quàm simplex promissio, inducere hoc impedimentum; sed illud solum, quod est vera & propriè dicta promissio, id est, obligatio seu datio fidei suæ de Matrimonio contrahendo.

Et hinc jura utuntur nomine *dationis fidei*, ut scilicet ostendant, se requirere veram promissionem, & non sufficere propositum, seu velleitatem quandam, ducendi adulteram, quod propositum aliquando significatur voce *promissionis*; sic frequenter dicitur inter homines: *Ego promitto me facturum, quidquid jufferis*, ut affectum suum & animi promptitudinem ad alteri placendum, testentur; non autem, ut se illis obligent.

Ut ergò jura significarent, talem promissionem non sufficere, requirunt dationem fidei; & cap. fin. de Eo qui duxit: *Si quis* (inquit Gregor IX) *uxore vivente, fide datâ promissit*, ne si omisisset *ly Fide datâ*, aliquis cogitasset, sufficere animi promptitudinem, quæ subindè, ut mox dixi, per *ly Promitto*, exprimitur. Quare *ly Fide datâ*, non est superfluum, estò simplex promissio sufficeret.

Quod verò ait Hiquæus, juramentum habere diversum effectum, & subindè obligare, ubi simplex promissio non obligaret, fateor: sed dico, in casu præsentis non obligare, ubi non obligaret ipsa promissio; quàmvis firmius obligaret, & per consequens magis sollicitaret ad machinationem mortis. Sed undè constat, quòd jura comprehendant illud solum, quod magis sollicitat, & quod strictiorem obligationem ex natura sua inducit, & proximam quæ induci posset? An quia hoc impedimentum pœnale est, & idè restringendum?

Eo fundamento nos uti fuimus Conclus. præced. & probavimus, non sufficere promissionem conditionatam, quòd hæc non sit simpliciter promissio, sed tantum cum addito, conditionata.

153. Scotus in hac q. est problematicus.

Resp. ad argumenta Hiquæi.

154. Quare jura utuntur nomine dationis fidei.

155. Juramentum hic non obligat, ubi promissio non obligat.

At verò promissio non jurata est simpliciter promissio, sine aliquo addito, atque simpliciter obligatio, seu præstatio fidei. Iam autem neque lex, neque privilegium, ultra naturalem & civilem proprietatem verborum (nisi ad absurdum evitandum) ampliari debet aut restringi : inter eam tamen odia restringi, & favores convepit ampliari.

156.
Potestas dispensandi in juramento non extenditur ad legem.

Hinc potestas delegata dispensandi in lege, quamvis extendatur ad legem juratam, quia juramentum est accessorium legis juratæ ; non tamen è converso, potestas dispensandi in juramento, ad legem ejusdem materiæ ; quia lex non est accessorium juramenti, atque aded non tollitur, sublato juramento ; neque sub ulla propria significatione vocis juramenti, comprehenditur, cum sint vincula diversæ omnino speciei ; per juramentum quippe homo obligatur Deo, ne cum constituat testem falsi ; per legem autem obligatur immediatè homini, ad faciendum, quod lex præcipit, quæ sunt planè diversæ obligationes ; una enim est immediatè obligatio juris naturalis ; altera verò juris humani.

Ergò consimiliter in casu nostro, promissio seu præstatio fidei non debet restringi ad juramentum seu promissionem juratam, cum sint obligationes diversæ omnino speciei ; una quidem obligatio fidelitatis, vel etiam justitiæ ; altera autem Religionis.

157.
Sanchez allegat pro se consuetudinem.

Cæterum Sanchez sup. sic ait : Etsi ex rigore verborum textuum videatur non sufficiens simplex & unda promissio, ad hoc impedimentum inducendum : at attentà illorum ratione, videtur sufficiens : eo vel maximè, quod sic explicuerit consuetudo, & communis ferè omnium Doctorum sententia, Hæc ille.

Sequitur Aversa,

Quem sequitur Aversa sup. §. Promissionem hanc, dicens : Communiter & rectè Doctores fatentur, id non requiri (scilicet promissionem juratam) sed sufficere simplicem promissionem. Siquidem nec ad Matrimonium ipsum, nec ad sponsalia requiritur aliud, quam simplex expressio consensûs, aut promissionis.

Et verba sacrorum Canonum non plus demonstrant ; nomine enim Fidei intelligitur ipsa promissio ; & dum in aliquo casu narratur intercessisse juramentum, non per hoc dicitur, requiri in omni casu. Sed idem erit dicere Promitto, Spondeo, ac, do tibi fidem, sive, promitto sub fide mea. Imò notant, aliqui, nec etiam esse necessarium dicere : Promitto, sed sufficere, etiam si quis dicat : Accipiam, ducam te in conjugem, aliove modo æquivalenti : Ita dictus Auctor.

158.
An ad promissionem hic requirantur verba propriè dicta.

Sed neque verba propriè dicta sunt necessaria ; sufficit si interna promissio exterius profertur scripto, nutibus, aut alijs signis ; sicut & circa modum contrahendi Matrimonium, ac sponsalia suis locis notavimus.

Potest fieri per alium.

Perindè etiam est, sive per se, sive per procuratorem promittat vel acceptet promissionem futuri Matrimonij ; arg. Reg. 72. de Reg. juris in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum ; & Reg. 68. eod. Potest fieri

per alium, quod potest facere per seipsum. Imò sufficit, si factum suo nomine ; postea ratificet. Nam ut habet Reg. 10. eod. Ratihabitionem retrahit, & mandato non est dubium comparari.

Nunquid etiam sufficit promissio invalida aliunde, quam ex impedimento criminis ; aut Matrimonium aliunde invalidum, quam ex impedimento ligaminis ? v. g. adulter & adultera sunt consanguinei in gradu prohibito, promittunt sibi invicem Matrimonium contrahendum, aut de præsentibus contrahunt Matrimonium. Putas, quòd incurrerint impedimentum criminis ?

Sanchez sup. n. 8. existimat, sufficere Matrimonium clandestinum, quamvis sit prorsus irritum, ac vi etiam sponsalium destitutum. Non enim, inquit, ponderatur valor Matrimonij, aut sponsalium, quo impedimentum hoc confurgat : immò Matrimonium illud semper est irritum, impediendo altero conjugio, tunc durante : nec promissio illa valet. Hæc ille.

Nihilominus (inquit Dicastillo sup. n. 635.) non videtur mihi improbabile oppositum. Nam quòd adulterium cum Matrimonio, inter adulteros inito, dirimat Matrimonium, pœna est, atque aded restringenda ; maximè cum in jure, ad hoc impedimentum inducendum, tantum fiat mentio Matrimonij, quod ad suum valorem non habet alium defectum, quam quòd alter conjux vivat.

Præterea : solum Matrimonium, quod aliàs non vivente conjuge valeret, censetur, ordinariè loquendo, præbere occasionem occidendi conjugem, atque hoc inconveniens est, quod Ecclesia per tale impedimentum vitare contendit. Ita Dicastillo.

Ego dico : Ecclesia illam promissionem, & illud Matrimonium voluit prohibere, & constituere impedimentum dirimens, quæ vel quod poterat dare spem vel præsentis Matrimonij continuandi, vel futuri de novo contrahendi post mortem conjugis, si tale impedimentum non induxisset ; quia illud solum censetur præbere occasionem conjugem occidendi. Ut quid enim occideretur conjux, si post occisionem non valet Matrimonium initum, aut ineundum ? Nunquid idè hoc impedimentum inductum est, ut non sit spes Matrimonij, etiam conjuge occiso, & sic evitetur occisio ?

Quantum ad Matrimonium clandestinum, Multi putant illud habere vim sponsalium, seu promissionis futuri Matrimonij, & idè scitè dixit Coninck sup. n. 65. Demum Nota sufficere, ut adulter inecat cum adultera Matrimonium clandestinum. Nec enim requiritur, ut validum inecat, cum id fieri non possit : præsertim cum dixerimus disp. 21. tale Matrimonium habere vim sponsalium. Hæc ille.

Scitè, inquam, dixit : Præsertim &c. Alioqui si tale Matrimonium non haberet vim sponsalium, magis dubitari posset, an sufficeret, ut patet ex Dicast. sup. Interim aliqua differentia est inter impedimentum clandestinitatis, & consanguinitatis ; aliæque similia, quòd primum facile possit tolli ab ipsis contrahentibus ; posterioris

An sufficiat invalida.

159.

Sanchez putat sufficere Matrimonium clandestinum.

Oppositum tenet Dicast.

160.
Iudicium Auctoris.

161.
Doctrina Coninck de Matr. clandestino.

rioris autem sublatio, pendeat ex voluntate aliorum; & sic major spes est futuri Matrimonij in uno casu, quam in alio; & per consequens major occasio occidendi conjugem, seu machinandi ejus mortem; de qua utique machinatione sequitur hic agendum, & Dico quintò:

CONCLUSIO V.

Machinatio utriusque in mortem conjugis, ex intentione postea sic contrahendi, effectu securo, dirimit Matrimonium. Sufficit intentio interna.

162.
Probat
prior pars
Conclus. ex
c. 1. de
Conver. in
fid.

Rescriptum est à summo Pontifice Cælestino III. cap. 1. de Convers. infidel. Laudabilem: Et infra: Interrogasti de Sarracenis, qui dum in captivitate essent, quarundam Christianarum viros, earum insidijs & machinationibus occiderunt, utrum, quia postea per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint accipere in uxores: vel si duxerint, conjugium teneat eorundem. Hic Triburienfis Concilij regula contenti sumus, asserentis, quòd si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinata, licet earum studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adherere debent, nec sunt si adhaerint, etiam tolerandi, cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit.

Eam docet
Scotus.

Quem utique textum expendens Doct. Subtilis 4. dist. 35. q. un. n. 7. eique subscribens: ait: Tertio dico, quòd si primum (adulterium) concurrat cum secundo (machinatione mortis) siue tertio (promissione aut contractu Matrimonij) & impedit, & dirimit, sicut patet extra de Convers. infidel. Laudabilem: imò solum secundum videtur impedire ex illo cap. Et loquitur ibi de Sarracenis, qui dum essent in captivitate, quarundam Christianarum viros, suis insidijs & machinationibus occiderunt, & sententiat Ecclesia, quòd si post per ipsas ad fidem Christianam accesserint, & cum eis adhaerint, supple, in Matrimonio, non sunt tolerandi, cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit.

163.
An sufficiat
sola machi-
natio.

Hic non tangitur de adulterio Sarraceni cum Christiana, nec de fidei datione, sed tantum de machinatione in mortem legitimi viri, & adhuc conscia uxore: Nec Glossa addit ibi ad casum istum fidei dationem, vel adulterium, sed ista machinatio debet intelligi cum effectu, ut simul sit affectus & effectus, sicut Glossa super illa, verbo, Procuraverunt.

In quibus verbis explicite docet nostram Conclusionem exceptà illà particulà. Ex intentione postea simul contrahendi, de qua infra latius agemus. Nunc expendamus alias partes Conclusionis.

164.
Perinde est
siue vir, si-
ve mulier
occidatur,
siue à mu-
liera, siue
à viro.

Dicitur in primis: Machinatio utriusque, id est, viri ac mulieris, qui intendunt simul contrahere Matrimonium. Additur: In mortem conjugis, viri aut mulieris. Perinde quippe est ad hoc impedimentum, siue vir occidatur siue mulier, perinde est vir uxorem occidat, aut uxor

virum; nam de utraque occisione jura loquuntur.

De occisione uxoris nullus dubitat, & patet ex textibus supra non semel relatis. Negant aliqui sufficere occasionem viri, eò quòd non sit tam frequens; quòd uxor occidat proprium virum, quam quòd vir occidat propriam uxorem; propter quam rationem docet Sanchez lib. 7. disp. 16. n. 6. uxoricidium esse impedimentum impediens Matrimonium, secus vicicidium.

Nihilominus idem Auctor eod. lib. disp. 78. n. 8. oppositum tenet de impedimento criminis dirimente; tum propter d. cap. Laudabilem, ubi sermo est de uxoribus, quæ, medijs Sarracenis; proprios viros occiderant; tum etiam propter cap. 5. Si quis vivente, 31. q. 1. ibi: Nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur.

Ubi Gloss. in positione casus: Quidam uxorem alterius eo vivente cognovit, viro postea defuncto, duxit eam in uxorem. Dicitur hic, ut penitentiam agat, & retineat, nisi ille vel illa, illum occidisse notetur &c. Ergò sufficit, uxorem occidisse proprium virum. Ergò, ut sup. dixi, nihil refert ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, siue vir uxorem, siue uxor virum perimat, gratià migrandi ad alterum Matrimonium, jure sic statuente.

Sed nunquid requiritur, ut occidens sit Sarracenus aut alius infidelis; nam de illo solo loquitur d. cap. Laudabilem, & quamvis alij textus etiam de fidelibus loquantur; equidem non de sola machinatione, de qua hic tractamus.

Abbas hic n. 4. ait: Tertio nota, quòd dixi in Summario, ut non restringat dispositionem hujus cap. ad Sarracenos: nam eadem est ratio, & fortior inter fideles; quia cum istud impedimentum proveniat ex delicto atroci, majus est delictum inter fideles, quam si infidelis occidat infidelem: sed dubitatur magis de Sarracenis seu infidelibus, propter lucrum inde proveniens, cum essent reverti postmodum ad fidem. Sed nihilominus etiam in eis disponitur contrarium. Hæc ille.

Quinimò multum negotij (inquit Sanchez sup. n. 3.) facessit Doctoribus dictum cap. 1. in explicando, qualiter potuerit Ecclesia infidelibus hoc impedimentum indicere in pœnam delicti, tempore infidelitatis admissi: & qualiter ea pœna non extinguatur per Baptismum, qui omninò præterita delicta abolet.

Primò dicunt, id impedimentum commune esse infideli & fidei, mortem conjugis machinantibus, quare etsi cesset per Baptismum ex parte infidelis, manet ex parte fidelis. Secundò dicunt: deleri per Baptismum peccata, ac ipsorum pœnas, non tamen impedimenta.

Verum neutra solutio difficultatem exhaurit: non enim explicat qualiter Ecclesia pœnam hanc infidelibus à sua jurisdictione exemptis, statuere potuerit; & supponit illis statutam esse, & solum declarat, qualiter per Baptismum extincta non sit.

Et